

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

21. De Apostatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

manifestus. At verò alij dicunt hoc, quod Innocentius, & ceteri docuerunt, locum habuisse in schismaticis ante Concilium Constantiense post Constantiense Concilium, inquit, cum schismaticos non oporteat vitare, quamvis sint manifesti, consequens est, ut ea, quæ faciunt ratione publici muneris, & officij, valere censeantur, nisi fuerint nominatim, vel expressim denunciati, aut percussiores Clericorum notorij.

Caput XXI.

De Apostatis.

Primo Queritur, Quid significetur nomine Apostata? Respondeo, Apostata nomen esse Græcum, quo significatur is, qui recedit ab instituto vitæ prioris, quod tuendum publica, & solèni professione susceperat. Vnde Apostata Græcis idem est, qui Latinis Desertor, vel Transfuga: is nimirum, qui à principe, vel duce suo ad hostes transfugit, qui à Christianis ad Ethnicos, Iudæos, vel Saracenos se confert.

Secundo Queritur, Quotplex sit Apostata? Respondeo: cum Apostata sit instituti prioris suscepti desertor, consequi triplicem esse Apostatam, nimirum susceptæ religionis desertorem, & eum, qui à Clericorum statu recedit: & qui à susceptæ fidei, & religionis Catholicæ professione desecit. In præsentia tamen Apostata accipitur pro nefario, & impio Catholicæ fidei desertore.

Tertio Queritur, An Apostata sit idem, qui hæreticus? Dux sunt opiniones: Prima est, quorundam asserentium, Apostatam non esse hæreticū, & proinde Apostasiam esse peccatum infidelitatis, seu impietatis, specie ab hæresi distinctum. Quod probant primò, quia hæretici, teste Augustino lib. de ciui. d. cap. 1. sub nomine Christiano doctrinæ resistunt Christianæ: sed Apostata, nomine Christiani non sunt. **Secundo**, quia docet S. Thomas 2. 2. q. 12. art. 1. ad 3. Apostasiam non esse speciem infidelitatis distinctam à cæteris, sed habere circumstantiam augmentem infidelitatis prauitatem. **Tertio**, quia hæreticus ex parte tantum desecit à Fide Catholica. Apostata verò Fidem ex toto deserit. Præterea, Apostata aliquando ad Paganismum, aut Saracensismum, aliquando ad Iudaismum transit, & tamen hæreticus, nec Iudæus, nec Saracenus, nec Paganus euadit. Sic videntur sentire Siluest. verb. Hæresis. 1. quest. 11. Turcremata in summa lib. 4. par. 2. c. 13. Canon lib. 12. de loci Theolog. cap. 9. ad 2. Simacas. de Cathol. institut. tit. 7. num. 5. **Secunda** opinio docet, Apostasiam non esse peccatum ab hæresi specie distinctum, sed esse duntaxat circumstantiam augmentem deformitatem, & turpitudinem criminis: nam ab hæretico solum distinguitur Apostata, quòd Apostata ex toto recedit à Fide Catholica, hæreticus ex parte: at maior, aut minor recessus à Fide, quam quis semel est professus, speciem non mutat. A Paganismo verò differt Apostasia, quòd Paganus contradicit Fidei, quam nullo modo ante susceperat: Apostata repugnat fidei, quam fuerat ante, re ipsa professus: Iudæus verò contradicit Fidei, quam in typis, vmbis, & figuris ante tenuerat. Ita docet Alphonsus Castrensis lib. 1. de

intra hæret. punir. cap. 17. Caiet. 2. 2. q. 10. art. 15. q. 11. art. 1. & Bannes 2. 2. q. 12. artic. 1. Hæc opinio magis mihi probatur. nam S. Thomas 2. 2. q. 10. artic. 5. docuit tantum esse tres species Infidelitatis, Paganismum, Iudaismum, & Hæresim. Deinde, quia ibidem species infidelitatis distinguitur ex eo, quòd infidelis renititur, & contradicit Fidei: at tribus tantum modis ratione formæ, non materiæ potest quis reniti Fidei. Aut enim contradicit Fidei, quam ante re ipsa fuerat professus, & hic est hæreticus: aut repugnat Fidei, quæ in typis, vmbis, & figuris receperat, & hic est Iudæus: aut obstitit, & reluctatur Fidei, quam ante nequaquam susceperat, & hic est Paganus. **Tertio**, quia Infidelitatis species nò distinguuntur ex hoc, quòd sint varij, & distincti contra Fidem errores: alioqui enim hæreticorum essent species diuersæ. Item, Paganus inter se specie differret, quoniam diuersi sunt eorum errores. **Quarto**, quia hæreticus, & Apostata non differunt, nisi quia hæreticus Fide quam ante susceperat, negat ex parte, & Apostata negat ex toto.

Ad argumenta verò primæ sententiæ facile respondetur. Nam hæreticus, & Apostata, nomine, & accidenti tantum differunt, nò specie, & hinc est, ut Apostatam, hæreticū nò vocemus, quia hic resistit Fidei ex parte, ille ex toto. Hinc etiam est, ut S. Thomas dixerit Apostasiam non esse Infidelitatis speciem distinctam à reliquis, quia reuera Apostata est idem, qui hæreticus. Pari ratione Apostata, quia ex toto Fidem deserit, dicitur fieri Paganus, Saracenus, vel Iudæus, cum Paganismum, Saracensismum, vel Iudaismum profiteatur: non quia non sit hæreticus: sed quia à Fide ex toto deficiens sit professione Paganus, Saracenus, vel Iudæus: at reuera non desinit esse hæreticus, quia resistit Fidei, quam fuerat antea re ipsa professus, quòd in Pagano, vel Iudæo locum non habet.

Quarto Queritur, Quot quibusq; modis possit quis esse Apostata? Respondeo, tribus. **Primo**, quando quis mente sola recedit à Fide Catholica: & hic iuris pœnas non contrahit: quia est peccatū internè tantum patratum. **Secundo**, quando quis externè verbis, & factis fidem Catholicam deserit: & hic potest esse penitus occultus, ita ut crimen eius nemo nouerit: vel manifestus, quia id plures alij compertum habent. Quomodo cumque autem crimen sit, siue occultum, siue manifestum, excommunicatione, iure ipso, auctorem suum afficit. **Tertio** modo potest quis esse Apostata solum exterior, qualis est, qui verbis, vel factis, non tamen animo desecit à Fide Catholica.

Quinto Queritur, An Apostata exterior, qui metu malorum, videlicet mortis, seruitutis, perpetui carceris, tormentorum, Fidem Catholicam abnegat absque vlllo in Fide mentis errore, pœnas mereatur Apostata? Respondeo, in foro exteriori eum Apostatam censeri, & proinde tanquàm talem puniri: In foro tamen interiori, siue cōscientiæ, non esse propriè Apostatam, quia voluntate, & animo non recedit à Fide Catholica. **Quæres**, quòd igitur peccatū est hæc Apostasia? Resp. esse quidem peccatū lethale, quamuis metu mortis Fidem quis abneget: est enim

per se malum, fidem, & religionem Christianam verbo, aut facto deserere. Vnde peccatum est nō quidem contra Fidem, sed contra confessionem Fidei: nam & animo credere, & ore profiteri Fidem Catholicam debemus. Porro, qui ore tenus Fidem tantum abnegat, quamvis metu mortis, sponte tamen abnegat, & proinde grauius peccat: neque enim mortis metus iustam excusationem dat in ijs, quæ sunt per se mala, vt est cōmunis omnium sententia.

Sexto Queritur, An Apostata exterior in excommunicationem incurrat, si verbo tantum, vel facto, non animo metu poenarum, & mortis, à Fide deficiat? Dux sunt opinionēs: Prima est quorundam afferentium eum excommunicationem contrahere, Apostatis, siue hæreticis à iure irrogatam. Ratio eius triplex est. Primò, quia Ecclesia eum tanquam Apostatam punire consuevit. Deinde, quia Ecclesia poenas constituit ob exteriora crimina, quoniam habet ius cognoscendi, condemnandi, & vindicandi huiusmodi delicta. Postremò, si Ecclesia excommunicationem ferret in fures, homicidas, adulteros, satis esset ad eam contrahendam opus exterius scienter factum.

Secunda opinio communi est consensu recepta, eum in foro conscientie non affici excommunicatione, quam contrahunt hæretici, & Apostata: in foro tamen exteriori censerentur Apostatam, & proinde meritò tanquam hæreticum, & Apostatam puniri. Ita in Direct. Inquisit. p. 1. q. 9. comment. 2. 4. & citantur Simancas de Cathol. Instit. tit. 17. num. 39. Albertinus in repet. Rubr. de heret. lib. 1. c. 4. q. 13. nu. 67. & Conradus Brunus, de heret. lib. 1. c. 4. Sed clarius Silu. Apostata q. 1. Angel. Apostata q. 9. Tabien. Apostasia q. 3. Rosel. Apostasia nu. 1. Hæreticus nu. 4. Et hæc est verior opinio: quoniam hæreticus, aut apostata nemo est, nisi scienter, & spòte animo à Fide, & Religione Catholica discedat. Punit verò Ecclesia eum tanquam hæreticum, vel Apostatam, quia probabiliter credit cum mente, atq; animo à Fide recessisse. Eadem ratione delicta exteriora cōdemnat, & plectit, vel quia sunt peccata, quæ opere, & facto externo complentur, qualia sunt homicidium, adulterium, sacrilegium, cuiusmodi non est hæresis, vel Apostasia: vel quia probabiliter iudicat Ecclesia voluntate, & animo delinquere eos, qui scienter exterius aliquid admittunt, quod cū Fidei Catholice confessione pugnat.

Septimò Queritur, quæ poenæ in Apostatas à iure sint cōstitutæ? Respondeo eidem poenis Apostatas subijci, quibus subijciuntur hæretici. Ita Hostiensis, Ioannes Andreas, & Abbas in c. 1. Apostatis, quoniam vtrique à Fide Catholica, quæ sunt re ipsa professi, recedunt. Vnde rectè docet Raymundus in de Apostasis, s. Reuerentes, redeuntes ab Apostasia perfidia puniri debere tanquam hæreticos. Idem Silu. Angel. Tabien. & Rosella in verbo Apostata, siue Apostasia.

Octauò Queritur, An irregularitatem contrahant Apostata? Respondent aliqui, eum, qui talis exterius est, occultus tamen, in excommunicationem incidere, & proinde quamdiu ab excommunicatione non soluitur, ad Ordines, & Beneficia Ecclesiastica promoueri nō posse: à sententia tamen excommunicationis absolutū posse, & Or-

dines, & Beneficia recipere, quia nullā irregularitatem contraxerat. Quando verò est Apostata manifestus siue facti euidentia, siue propria confessione in iudicio, siue sententia Iudicis, est irregularis effectus: quoniam Apostasia est crimen depositione dignum, & proinde quando est notorium, infamia, & irregularitatem inducit. Sed dicendum existimo, Apostatam, cum reuera sit hæreticus, irregularitatem contrahere ipso iure, etiam si fuerit occultus: nam, vt supra dixi, hæretici, & schismatici ipso iure sūt irregulares: quare Apostata etiā per veram mentis poenitentiam, & abiurationem absolutus à crimine nequit ad Ordines, aut Beneficia promoueri citra Romani Pontificis auctoritatem. **QVAERES**, an prædictam etiā irregularitatem contrahat, qui est Apostata solo verbo, vel facto metu poenarum, vel mortis, non voluntate, & animo? Resp. non contrahere, nisi fuerit manifestus: quoniam vt paulo ante dixi, hic non est verè Apostata, & ideo non contrahit irregularitatem, qua Apostata afficitur ipso iure; sed ex alio capite sit irregularis, quatenus crimen admittit, ob quod aliquis, iure ipso, sit infamis, aut ab officio amouetur. Nam non solum Apostasia proueniens ex animo irregularem, ipso iure, suum efficit auctorem; sed etiam Apostasia, quæ in solo verbo, vel facto consistit, quando est manifesta: vtraque enim Apostasia, deponit, quam vocant, dignū est crimen. **QVAERES** deinde, quid si Titus tanquam de Apostasia suspectus, abiurauerit, hoc est iureiurando execratus fuerit, & damnauerit omnē hæresim, an eo ipso, factus sit irregularis, ita vt nec ad Ordines, nec ad Beneficia possit promoueri? Resp. idem iuris esse de huiusmodi Apostata, quod est de eo, qui vt suspectus iureiurando detestari in iudicio cogitur omnem hæresim. Vterque post abiurationem, ob suspicionem vehementem Apostasia, vel hæresis, irregularitatem contrahit, aut saltem tanquam irregularis habetur.

Nondò Queritur, an Apostata ad Fidem, & Religionem Catholicam ex animo rediens, recipi debeat? an verò potius capite puniri? Sunt enim, qui sentiant, inter quos est Arelatanus in trad. de heret. notab. 4. 4. & Maech. in Constitut. Sicilie tit. 3. eum non esse ad veniam criminis admittendum; sed morte mulcandum, quia id ius civile iubet, & contrarium non est iure Canonico constitutum. **Respondeo**: quod attinet ad poenas Apostate, ius civile non omnino cum iure canonico conuenire, sed in duobus differre. Nam primū, si hi qui sanctam, c. de Apostatis, statutum est ab Imperatoribus Theodosio, Valentiniano, & Arcadio, vt eorum in statum pristinum Apostate reuerentur, nec poenarum horum obijerantur poenitentia; lapsi enim, & erroribus subueniant: perditio verò, hoc est, sanctam Basilicam pollutentibus, nullo remedio poenitentia (qua solum ceteris criminibus patrocinari) succurrit. Hæc ibi. Quibus verbis lex, Apostatas etiam per poenitentiam redeuntes excludit, & repellit à venia peccati. At vero ius Canonicum quoslibet Apostatas, si eos sui peccati poeniteat, ad Ecclesiam redeuntes, admittendos esse, cōcedit. Conciliū n. Eliberitinū c. 4. de Apostasis. ita cōstituit: Si quis, inquit, fidelis apostata per infinita tempora ad Ecclesiam non accesserit; si tamen aliquando redierit, nec fuerit idololatra post decem annos, placuit eū

ad communionem admittere. Concilium item Arelatense
l. c. 23. de ijs, qui apostatant, & postea infirmitate correpti
perant communionem, placuit eis non dandam, nisi reuoluerint,
& egerint fructus dignos penitentiae. Et cum Apostasia
sit crimen Ecclesiasticum, de eo Ecclesiae Cano-
nes, & Decreta, ac Constitutiones sequi debemus,
non leges civiles. Direct. Inquisit. p. 2. q. 49. comm. 7.
7. 4. Sim in de Cathol. institut. tit. 7. nu. 4. Alphonf. lib.
1. de iust. h. h. c. 23. Deinde, eos qui c. de apostasia
constituit, Clericos, & Monachos, qui relicto
orthodoxae religionis cultu sunt haeretici effecti,
omnino esse extra Romani Imperij ditionem re-
pellendos. At verò cum haereticis, vel Apostasia sit
crimen Ecclesiasticum, id est, de quo solus iudex
Ecclesiasticus cognoscit, vt constat ex c. V. inquisi-
tioni, de haer. in 6. Consequitur, vt in Clericos, &
Monachos, imò etiam in Laicos haereticos Eccle-
siastici, & sacri tantummodo Iudices inquirere,
& animaduertere queant. Olim verò Impe-
ratores Catholici (quales fuerunt Constanti-
nus, Theodosius, Valentinianus, Gratianus, Ar-
cadius, & Honorius) leges sanxerunt in haereti-
cos, & Apostatas, tum Clericos, tum Laicos, quia
nondum Ecclesia suo iure pleno, & libero vteba-
tur hoc est, nec Clerici erant Imperij ditionem re-
empti à iurisdictione, & legibus Principum ciui-
lium, nec quorundam criminum causa ad Iudi-
ces Ecclesiasticos deferrebantur: & ipsi Principes
leges de Clericis, & Ecclesijs ferebant.

Decimo Queritur, An Episcopi, & Inquisito-
res ius habeant inquirendi in eos, qui Religioso-
rum institutum, & regulam, quam sunt professi,
deserentes, publicè matrimonium contrahunt?
Respondeo, eos ius habere in istiusmodi homi-
nes tanquam in suspectos de haerese, vt tradunt Io-
annes Anania, Abbas, Calderinus, & alij, quos
omnes refert Simanc. de Cathol. institut. tit. 40. nu. 8.
atque hoc locum habet, tum etiam in ijs, qui in excom-
municatione, qua sunt affecti ex c. V. periculosa, ne
Clerici, vel Monachi, in sexto, obdurato animo per an-
num inforauerint, tum etiam in ijs, qui antequam
annum in excommunicatione compleuerint, ad
nuptias transferunt.

Vodecimo Queritur, An etiam Episcopi, &
Inquisitores possint animaduertere in Clericos
sacris Ordinibus initiatos, se matrimonio copu-
lantes? Respondeo, posse in eos tanquam de Fide
suspectos inquirere, & animaduertere. Simancas
de Cathol. institut. tit. 40. nu. 12. & Bernardinus
Diaz in sua Praecepta criminalia, cap. 27.

Duodecimo Queritur, An hoc ius inquirendi
in Regulares, & Clericos, conueniat Episcopis,
& Inquisitoribus in eos solum Monachos, vel
Clericos sacris Ordinibus initiatos, qui publicè
matrimonium contrahunt, an etiam in eos, qui
occultè Abbas, Anania, Felinus, & cõmunis opi-
nio teste Simanca loco citato, sentiunt tantum age-
re posse in eos, qui publicè contrahunt, quoniam
hi, eo ipso, suspecti sunt de haerese. At Simancas
de Cathol. institut. tit. 40. nu. 9. cõtendit, etiam in eos,
qui occultè contraxerunt. Opinio prima
magis cum iure congruit: Secun-
da verò, vsu est recepta,
praesertim in His-
pania.

Caput XXII.

De obstinata Iudaeorum perfidia, & ijs,
qui è Christianis ad Iudeos nefa-
riè, & impiè transcunt,
vel redeunt.

Primum illud queri solet, in quor, & quibus
casibus sit interdicta Christianis communi-
o cum Iudaeis? Respondeo, ex c. Nullus; & cap.
Omnes, 28. quae 1. colligi decem casus. Primum, pro-
hibentur Christiani habitare simul cum Iudaeis.
Secundò, ad eorum conuiuia accedere, vel eos ad
nostra inuitare conuiuia; & vnà cum eis cibum
capere. Tertio, simul cum eis in balneum intrare,
& in eo se lauare. Quarto, eos vocare infirmi-
tatis causa, hoc est, Iudaeos, vt medicos accersere
ad Christianorum morbos curandos. Quintò, ab
eis medicinas recipere. Sextò, eorum filios in su-
is domibus nutrire. Septimò, eis famulatu preste-
re. Octauò, seruitutis vinculo eis subijci. Nondò,
eos publicis officijs fungi inter Christianos. De-
cimò, Vesci eorum azymis. Vnde in c. Nullus. 28. q.
1. sic habetur: Nullus eorum, qui in sacro sunt Ordine cõ-
stituti, aut Laicus azyma Iudaeorum manducet, aut cum
eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus suis vo-
cet, aut medicinam ab eis percipiat, aut cum eis in balneo se
lauet. Si verò quisquam haec fecerit, si Clericus est, depona-
tur: Si Laicus, excommunicetur. Et in cap. Omnes. 28. q. 1.
dicitur: Omnes Clerici, siue Laici Iudaeorum conuiuia vi-
tem: nec eos ad conuiuia quisquam excipiat: quia cum apud
Christianos communibus cibis non vtiatur, indignum, atque
sacrilegum est, eorum cibos à Christianis sumi, cum ea, quae
Apostolo permittente nos sumimus, ab illis indicentur in-
munda, ac sic inferiores incipiant esse Christiani, quam Iu-
daeis, si nos, quae ab illis apponuntur, vtiatur, illi verò à nobis
oblata contemnant. Hæc ibi.

Secundò queritur, An Christiani grauius pec-
cent, cum Iudaeis communionem praedictorum
habendo? Respondeo, eos peccare grauius, nisi
ex leuitate materiae peccatū excusetur: quoniam
in c. Nullus, dicitur: Si Clericus est, deponatur: Si Laicus,
excommunicetur: quae poenae non nisi ob graue cul-
pam delinquentibus infliguntur. Praeterea hæc
Christianis interdicitur ob periculū perfidiae,
quod imminet ex frequenti, & assidua familiari-
tate cum Iudæo.

Tertio Queritur, An cibum cū Iudæo sumere,
sit absolute, & simpliciter lethale? Angelus, &
Rosella in verbo, Iudæus. Sentiunt esse quidem le-
thale, quando Iudæus inter edendum cibos dis-
cernit: quod ostendere conatur ex cap. Omnes, cita-
to. Siluester verò in verbo Iudæus. absolute, & sim-
pliciter, ait, esse lethale, etiam si Iudæus māducet
absque vllò delectu ciborū: & postea citat Inno-
centium, Ioannem Andream, Goffredum, Rayne-
rium, Beatum Antoninum, & auctorem supple-
menti, & Pisanæ. Probat ratione: quia non inter-
dicitur Christianis cibum cum Iudæo sumere ob
discrimen, quod in cibis seruat Iudæus, sed ad vi-
randam familiaritatem, ex qua peccati periculū
creatur. Sed profectò in cap. Omnes. potius habetur
ratio delectus ciborum, quàm familiaritatis, &
periculi. Si Querat, an Christiano liceat à Iudæo

accipere